Zubeyr b. Avvâm -radıyallahu anh-'ın kıssası ve borcunu ödemedeki vefası.

Ebu Hubeyb Abdullah b. ez-Zubeyr -radıyallahu anhumâ'dan- şöyle rivayet etmiştir: Zubeyr, Cemel Vakası gününde durduğu zaman beni çağırdı. Bunun üzerine ben (gelip) onun yanında durdum. Bana şunları söyledi: Ey oğulcuğum! Şu muhakkak ki, bu gün ancak zâlim olan yahut mazlum olan öldürülür. Ve ben bu gün kendimin başka türlü değil, ancak mazlum olarak öldürüleceğimi zannediyorum. Ve benim en büyük hüznüm ve endişem elbette borcumdur. Sen borcumuzun, malımızdan herhangi bir şey bırakacağını zannediyor musun? Dedi ve ey oğulcuğum malımızı sat ve borcumu öde, sözünü söyledi. Ve malının üçte birini vasiyet etti; bu üçte birin üçte birini özel olarak Abdullah b. Zubeyr'in oğullarına vasiyet etti. Zubeyr, oğlu Abdullah b. Zubeyr'i kastederek onun, oğulları için üçte birin üçte biri diyor: Eğer borcun ödenmesinden sonra bir şey artmış olursa, o fazlanın üçte biri senin oğullarına aittir. Hişâm b. Urve (geçen senedle) şöyle dedi: Abdullah b. Zubeyr'in çocuklarının bâzısı yaşça (yahut vasiyetteki payca) Zubeyr'in oğullarının bazısına denk olmuştur: Bunlar Hubeyb ve Abbâd'dır. Zubeyr'in bu vasiyeti yaptığı gün dokuz oğlu ve dokuz kızı vardı. Abdullah dedi ki: Babam Zubeyr, borcunun ödenmesini bana vasiyet etmeye başladı ve şöyle diyordu: Ey oğulcuğum! Eğer borç ödemekten herhangi bir şey hususunda aciz olursan, o zorluğa karşı Mevlamdan yardım iste! Dedi. Abdullah şöyle dedi: Vallahi ben babamın bu "Mevlâm" sözüyle ne kastettiğini bilemedim. Sonunda: Babacığım, senin Mevlan kimdir? Diye sordum. (Benim Mevlam) Allah'tır, dedi. Abdullah şöyle devam etti: Vallahi ben onun borcunu ödemekten dolayı herhangi bir sıkıntıya düştükçe muhakkak: Yâ Mevlâ'z-Zubeyr (Ey Zubeyr'in Mevlâsı)! Zubeyr'in borcunu öde! Diye duâ ettim; akabinde Yüce Allah onun borcunu ödedi. Sonunda Zubeyr -radıyallahu anh- öldürüldü. Zubeyr arkasında altın para ve gümüş para bırakmadı; o yalnız bazı araziler bıraktı. Gâbe mevki-indeki büyük arazi, Medine'de on bir ev, Basra'da iki ev, Kufe'de bir ev, Mısır'da bir ev bunlardandır. Abdullah dedi ki: Zubeyr'in üzerindeki borç ancak şöyle oluşmuştur: Birtakım kimseler ona mal getirir ve malı Zubeyr'in yanında emanet bırakmak ister idi. Zubeyr ise ona :Hayır, ben bu malı emanet olarak teslim almam; lakin o mal benim zimmetimde bir ödünçtür. Çünkü ben emanetin zayi olmasından (ve bunun da benim malı iyi korumadığımdan meydana geldiğinin zannedilmesinden) korkarım, der idi. Zubeyr asla bir kumandanlık, haraç toplayıcılığı ve (mal toplamaya sebep olacak cinsten) herhangi bir vazifeyi üzerine almamıştır O sadece Allah Rasûlü -sallallahu aleyhi ve sellem-'in, Ebu Bekir'in, Ömer'in ve Osman'ın -Allah onlardan razı olsun-beraberinde yapılan gazvelerde bulunmuştur. Abdullah b. Zubeyr -radıyallahu anh- şöyle dedi: Ben babam Zubeyr'in üzerindeki borcu hesapladım. Borcunu, iki milyon iki yüz bin olarak buldum. Râvî dedi ki: Hakîm b. Hizâm, Abdullah b. Zubeyr -radıyallahu anh-'a kavuştu da: Ey kardeşimin oğlu! Kardeşim Zubeyr'in üzerinde ne kadar borç vardır? Diye sordu. Abdullah, borcun bir kısmını gizledi de: Yüz bin, dedi. Bunun üzerine Hakîm: Vallahi ben

sizin mallarınızın bu kadar borcu ödemeye yeteceğini zannetmiyorum, dedi. Bu sefer Abdullah: Eğer borçlar iki milyon iki yüz bin olmuş ise, senin görüşün nedir bana haber ver? dedi. Hakîm: Bu kadar borcu ödemeye takat yetireceğinizi sanmıyorum. Eğer bu borçtan herhangi bir şeyi ödemekten aciz olursanız benden yardım isteyin, dedi. Râvî dedi ki: Zubeyr, Gâbe'deki araziyi yüz yetmiş bine satın almış idi. Oğlu Abdullah ise bu araziyi satmak için bir milyon altı yüz bin kadar değer tayin etti. Sonra ayağa kalktı ve Her kimin Zubeyr'in üzerinde alacağı bir hak varsa, Gâbe'ye bizim yanımıza gelsin, dedi. Akabinde Abdullah b. Ca'fer b. Ebi Tâlib oraya geldi. Abdullah'ın, Zubeyr'in üzerinde dört yüz bin alacağı vardı. Abdullah b. Zubeyr'e hitaben: Eğer isterseniz bu dört yüz binlik alacağımı size bırakayım, dedi. Abdullah b. Zubeyr: Hayır (alacağını bırakma; bunu istemeyiz), dedi. Abdullah b. Ca'fer: Eğer isterseniz, benim alacağımı geri bırakmak istediğiniz alacakların içine koyup geriye bırakırsınız, dedi. Abdullah b. Zubeyr: Hayır, alacağını geri bırakma, dedi. Râvî dedi ki, Abdullah b. Ca'fer: Öyleyse bu araziden benim için bir parça kesin, dedi. Abdullah b. Zubeyr de ona hitaben: Şuradan şuraya kadar olan parça senindir, dedi. Râvî dedi ki: Abdullah b. Zubeyr, Gâbe arazisinden (ve evlerden) bazısını sattı da babası Zubeyr'in borcunu ödedi. Borcun hepsini tamamen ödedikten sonra Gâbe arazisinden geriye dört buçuk pay kaldı. Abdullah b. Zubeyr akabinde Şam'a Muâviye b. Ebî Sufyân'ın yanına geldi. Muâviye -radıyallahu anh-'ın yanında Amr b. Usmân b. Affân, Abdullah b. Zubeyr'in kardeşi el-Munzir b. Zubeyr, (Mü'minlerin annesi Sevde'nin kardeşi) Abdullah b. Zem'a da bulunuyordu. Muâviye, Abdullah b. Zubeyr'e hitaben: Gâbe arazisine ne kadar değer biçildi? dedi. Abdullah: (On altı pay aslından) her bir pay yüz bine geldi, dedi. Muâviye: Geriye kaç pay kaldı? dedi. Abdullah: Dört bütün pay ile bir yarım pay kaldı, dedi, el-Munzir b. Zubeyr: Ben yüz bin karşılığında bir pay satın aldım, dedi. Amr b. Usmân: Ben de yüz bine karşılık bir pay satın aldım, dedi. Abdullah b. Zem'a: Ben de yüz bin karşılığında bir pay satın aldım, dedi. Bu sefer Muâviye: Geriye ne kadar pay kaldı? diye sordu. Abdullah: Bir pay ile yarım pay kaldı, dedi, Muâviye: Ben de onu yüz elli bin karşılığında satın aldım, dedi. Râvî dedi ki: Abdullah b. Ca'fer (b. Ebî Tâlib), Muâviye'den onun payını altı yüz bin karşılığında satın aldı (da böylece iki yüz bin kazandı). Abdullah b. Zubeyr babasının borçlarını ödeyip bu borç işini bitirdiği zaman Zubeyr'in diğer oğulları kendisine: Artık mirasımızı aramızda taksim et, dediler. Abdullah: Hayır, Allah'a yemin ederim ki, dört sene hac mevsiminde; "Haberiniz olsun! Her kimin Zubeyr üzerinde alacağı bir hak varsa bize gelsin de o borcu ödeyelim!" diye ilan etmedikçe, mirası aranızda taksim etmem, dedi. Râvî dedi ki: Artık Abdullah b. Zubeyr her sene hac mevsiminde böyle ilan etmeye başladı. Nihayet dört yıl geçince (ve kendisine hak isteyici kimse gelmeyince) mirası Zubeyr -radıyallahu anh-'ın oğulları arasında taksim etti. Zubeyr öldüğü zaman arkasında dört hanımı vardı. Abdullah'a vasiyet edilen üçte biri kaldı da her bir hanımına (sekizde bir hisse olarak) bir milyon iki yüz bin düştü. Buna göre Zubeyr -radıyallahu anh-'ın (vasiyet, miras ve borçlarını içine alan) malı elli milyon iki yüz bindir.

[Sahih Hadis] [Buhârî rivayet etmiştir]

Osman -radıyallahu anh'ın katillerinin teslim edilmesinin istenmesi sebebi ile meydana gelen Cemel olayı günü, Zubeyr b. Avvâm -radıyallahu anh-, oğlu Abdullah -radıyallahu anh-'a (Ey oğulcuğum!) Şu muhakkak ki ben bu gün kendimin başka türlü değil, ancak mazlum ve şehit olarak öldürüleceğimi zannediyorum. Ve benim en büyük hüznüm ve endişem elbette borcumdur. Sen borcumu öde! dedi. Zubeyr -radıyallahu anh-'ın borcu, malından fazla idi.

Bundan dolayı oğlunun çocuklarına borcu ödemelerini vasiyet etti. Çünkü o, oğlu hayatta olduğu için torunlarına mirastan bir pay kalmayacağını biliyordu. Tamamı dokuz olan mirasın üçte birinin üçte birlik kısmını onlara vasiyet etti. (Zubeyr hayatta iken) insanlar mallarını ona emanet ediyorlardı. O ise, onların mallarını zayi olur endişesi ile emanet olarak kabul etmiyor aksine bunu onlardan bir borç olarak kabul ediyordu. O, zühd sahibi ve güvenilir bir kimse idi. İdarecilik görevine gelmedi. Vefat ettiği Zaman, oğlu onun borcunu ödedi. Ve onun malı arttı. Mirasçılar, ondan, (borcunu bildikleri kimselerin hakkını verdikten sonra) mirasçılar, mirasın aralarında paylaştırılmasını istediler. O, dört yıl boyunca hac mevsiminde babasından alacağı olan kimse varsa gelsin alsın diye ilan etti. Başka alacaklı kimse kalmadığı ortaya çıkınca malı onların arasında bölüştürdü. Kalanı da Zubeyr'in hanımları arasında paylaştırdı. Zubeyr'in dört hanımı vardı.

http://www.sunnah.global/hadeeth/tr/show/5864